

Waarom wilde natuur niet meer bestaat

Voor Yasha, mijn favoriete dier

Emma Marris

Waarom wilde natuur niet meer bestaat

Een nieuwe kijk op de
relatie tussen mens en dier

Nieuw Amsterdam

© 2021 Emma Marris

Oorspronkelijke titel *Wild Souls: Freedom and Flourishing in the Non-Human World*

Oorspronkelijke uitgever Bloomsbury Publishing, New York

© 2022 Nederlandse vertaling Joost Pollmann/Nieuw Amsterdam

Alle rechten voorbehouden

Tekstredactie Marianne Tieleman

Correctie Jeroen Teitler

Register Ewout van der Hoog

Ontwerp omslag Rouwhorst + Van Roon

NUR 410

ISBN 978 90 468 2984 4

www.nieuwamsterdam.nl

INHOUD

- 1 De vlucht van de kauaikruiper 9
- 2 Onze dierenfamilie 25
- 3 Filosoferen over het niet-menselijke 40
- 4 Tussen hond en wolf 61
- 5 De leeuw in de achtertuin 86
- 6 De autocratische menagerie 103
- 7 De waardigheid van de condor 131
- 8 Zijn soorten waardevol? 146
- 9 Ijsberen voeren 163
- 10 De punt van de pijl 180
- 11 Bloedvergieten voor biodiversiteit 199
- 12 De vriendelijke toutouwai 222
- 13 Empatische natuurbescherming 241
- 14 Het kooigevecht van de buidelrat 258
- 15 Hoe een goed mens te zijn voor de niet-menselijke wereld 284

Dankwoord 303

Noten 311

Bibliografie 327

Register 355

Bloei is altijd wederzijds.

— ROBIN WALL KIMMERER

De vlucht van de kauaikruiper

Om mijn veertigste verjaardag te vieren, besloot ik in het paradijs naar uitsterving te gaan kijken. Op een heldere, winderige dag in december meldde ik mij op de helikopterlandingsplaats van Lihue Airport op het eiland Kauai, waar enkele ecologen in vliegenierspakken klaar zaten voor een vlucht. Rondom ons fladderden roodkuifkardinalen, opvallende vogels met grijze rugveren, witte borstveren en een ceriserode kop en borstvlek. Deze prachtige zangvogels zijn in Zuid-Amerika inheems. Op Hawaï zijn ze in 1928 ingevoerd,¹ als een van de meer dan vijftig vogelsoorten die zich in deze archipel hebben gevestigd sinds de komst van de mens.² In het laagland zie je vooral deze talrijke nieuwkomers heen en weer schieten tussen planten die zijn meegenomen uit Brazilië, Australië, Madagascar en elders. Om de oorspronkelijk bewoners te zien moeten we verder omhoog, naar de in mist gehulde bergen.

Toen de Hawaïaanse eilanden miljoenen jaren geleden ontstonden uit vulkanische uitbarstingen, was er nog geen leven. Het waren kale rotsen. Tot de eerste mensen er arriveerden – heel recent, voor geologische begrippen – was elke soort die op Hawaï leefde te herleiden tot een voorloper die erin geslaagd was duizenden kilometers oceaan over te steken. Alle vogels waren nakomelingen van de 27 soorten die in een ver verleden naar deze eilanden waren gevlogen of gewaaid. Eenmaal in de nieuwe

habitat aangekomen leerde hun kroost gaandeweg het nieuwe voedsel eten en daarbij te gedijen. De gewone raaf wist de eilanden te bereiken en evolueerde in de kleinere hawaïkraai of ‘alalā. In de loop der tijd zijn uit één soort honingkruiper 47 verschillende soorten voortgekomen. Destijds waren er op Hawaï nog geen muggen, dus de vogels schakelden hun immunologische afweer uit die ze hadden ontwikkeld tegen de vele ziekten die deze insecten bij zich dragen.

Een rode helikopter werd kortstondig aan de grond gezet en drie ecologen met waterdichte rugzakken onder hun arm klauterden aan boord. De piloot had zijn motoren niet uitgezet en steeg weer snel op. Er stopte een auto waaruit een kleine vrouw met krullend haar stapte: Lisa ‘Cali’ Crampton, sinds 2010 de leider van het Kaua‘i Forest Bird Recovery Project. Ze overhandigde mij een vliegenierspak en ritste haar eigen exemplaar dicht, waarin ze eruitzag als een vastberaden militair die op een speciale missie gaat. In haar geval was die missie het redden van meerdere vogelsoorten voordat ze volledig zouden zijn uitgestorven. De helikopter kwam terug en gebukt liepen we erheen en klommen naar binnen. We stegen op en zwenkten richting de blauwe hemel, terwijl de velden en wegen plaatsmaakten voor onwaarschijnlijk steile bergen, bedekt met groen gebladerte en glinsterende watervallen. Volgende halte: het Bird Camp. Mensen hebben Hawaï ontdekt in het gouden tijdperk van de ontdekking van Polynesië, tussen achthonderd en duizend jaar geleden.³ Dat bracht een heel ecosysteem op gang met vee, honden, gewassen voor voedsel, medicijnen, vezels, hout en decoraties. Ze leerden ook gebruik te maken van lokale grondstoffen, waaronder de prachtige veren van vogels zoals de vuurrode apapane.

Een paar soorten verdwenen toen de eerste mensen naar Hawaï kwamen, maar geleidelijk ontwikkelden zij complexe vormen van land- en zeebeheer die hen in staat stelden duurzaam te wonen op de dichtbevolkte eilanden. Zo zouden de vogelvangsters die *kia manu* werden genoemd met lokaas en kleverig sap vogels gevangen hebben genomen om ze na het plukken van een paar veren weer vrij te laten.⁴ Het komt dus niet door het vervaardigen van mantels voor de adel dat de bosvogels van Kauai met uitsterven worden bedreigd. Nee, het waren de muggen, en de virus-

sen die ze bij zich droegen, die in 1826 met het eerste Britse schip meekwamen.⁵ ‘Mijn vogels hebben geen weerstand tegen ingevoerde ziektes,’ zei Crampton.

Het Kaua‘i Forest Bird Recovery Project probeert acht verschillende vogelsoorten te redden die hard zijn geraakt door de vogelmalaria, het vogelpokkenvirus, het verlies van hun leefgebied en de introductie van varkens en ratten. De populaties van bepaalde inheemse vogels op Kauai krimpen zo snel dat hun gezang is verstomd. Er zijn niet genoeg oudere vogels om de melodieën aan de jongere vogels te leren.⁶ Twee soorten, de akikiki of kauaikruiper en de akekee, zitten het dichtst tegen uitsterving aan. De akekee is groenachtig geel met een gekruiste snavel, die hij gebruikt om knoppen open te peuteren uit de helderrode, bolvormige bloemen van de ohiaboom, op zoek naar insecten. Hij komt alleen voor in het Koke‘e State Park en het Alaka‘i Wilderness Preserve, waar zich het Bird Camp bevindt, en er zijn minder dan duizend individuen van over. De kauaikruipers zijn kleine witgrijze donsballietjes met roze snavels en grote ogen. Ze eten ongewervelde dieren die ze vinden door stukjes schors van bomen af te trekken. Er zijn er nog geen vijfhonderd van over. Deze vogels overleven hoog in de bergen waar het voor muggen te koud is om zich te kunnen voortplanten. Maar nu het klimaat opwarmt, komen muggen steeds hoger voor. De muggen hebben ook het Bird Camp bereikt, al zie je ze daar voorlopig alleen in de zomer. In de iets koudere wintermaanden gaan ze dood. De vogels krijgen uitstel. Maar misschien niet voor lang.

We bleven hangen boven wat eruitzag als een ondoordringbaar dicht oerwoud en net toen ik dacht: we kunnen nergens landen, zag ik een piepkleine open plek met daarop een zelfgebouwd houten ‘heliplatform’. We landden en een paar tellen later was de helikopter alweer weg. Het was kil hierboven. De lucht was bedekt met een fijne mist die de contouren van alles om ons heen vervaagde. Ohiabomen waren bedekt met korstmos en mos. We liepen over een steiger die nauwelijks uitstak boven wat kennelijk een moeras was. Alles was doorweekt. Crampton ging ons voor op een wandeling door het bos. We waadden door een rivier waarbij we ons aan een touw moesten vasthouden en gingen vervolgens om-

hoog over een slingerend pad. Ons doel was het nalopen van de rattenval-
len. Muggen waren er deze tijd van het jaar (nog) niet, maar ratten wel
en zij zijn dol op de eieren en kuikens van zangvogels. Crampton zei dat
rondom het gebied waar we liepen een afrastering tegen varkens was
gezet, omdat varkens de vruchtdragende struiken opeten waarvan vogels
zoals de puaiohi – een schuwe lijster – leven. Het woud voelt onvoorstel-
baar afgelegen. We zijn hemelsbreed ongeveer vijftien kilometer verwij-
derd van de stad Waimea, maar het terrein is zo steil en ruig dat de
ecologen die hier worden gestationeerd wekenlang geen andere mensen
zien, en alle voorraden per helikopter worden gebracht.

Crampton doet onderzoek naar technieken om de muggen hierboven
te kunnen doden. Ze fokt dieren in gevangenschap om voor bepaalde
soorten een populatie in reserve te hebben. Ook kijkt ze naar mogelijk-
heden om de akekee nog hoger in de bergen te laten leven. En ze doodt
ratten.

Al wandelend, steun zoekend bij vulkanische rotsen en takken, vroeg
ik Crampton hoe ze dit werk volhoudt, in aanmerking genomen dat er
een gerede kans is dat de vogels waaraan ze zich wijdt over tien jaar toch
zijn uitgestorven. ‘Door al het geregeld,’ antwoordde ze: het coördineren
van de vrijwilligers, fondsen werven, de laatste ontwikkelingen volgen
in de muggenbestrijding, experimenten bedenken, rapporten schrijven.
Ze heeft het ontzettend druk. ‘We hebben geen tijd om depressief te zijn,’
zei ze.

We bereikten de eerste rattenval. Crampton gebruikt de nieuwste en
beste technologie op het gebied van rattenbestrijding, de Goodnature
A24 die is uitgevonden in Nieuw-Zeeland. Deze val van tweehonderd
dollar ziet er heel anders uit dan de muizenvallen die iedereen kent. Het
is eigenlijk een luchtdrukpistool – een miniatuurversie van de pistolen
die in commerciële slachthuizen worden gebruikt om vee te doden – in
een plastic container met aas. Het wapen wordt aangedreven met een
koolzuurpatroon, vergelijkbaar met die in de sodamaker thuis. Het
knaagdier ruikt het aas – Crampton gebruikt kokos met een laagje choco-
lade – steekt zijn kop in de container en activeert het wapen, waardoor
het direct wordt gedood. Het knaagdier valt opzij en het pistool gaat

automatisch terug in de beginstand. Eén val kan 24 dieren doden voordat de koolzuurpatroon moet worden vervangen.

Ik had deze vallen al eerder op spectaculaire wijze in werking gezien, toen ik een paar dagen eerder over een messcherpe bergkam liep met André F. Raine, projectleider van het Kaua'i Endangered Seabird Recovery Project. De missie van Raine lijkt sterk op die van Crampton, maar hij houdt zich vooral bezig met zeevogels zoals de hawaïstormvogel – die vanwege zijn roep 'ua'u wordt genoemd in het Hawaïaans – en Newells pijlstormvogel die bekendstaat als de 'a'o.

We moesten geheugenkaarten halen uit de camera's waarmee hij bepaalde hopen in de gaten houdt en stuitten op een Goodnature-val omringd door een macabere verzameling ratten in diverse staten van ontbinding. Ik telde er minstens zeven. Van een van de ratten was alleen nog een glimmende witte ruggengraat aan een kale staart over. 'Leuk is het niet,' zei Raine, terwijl hij met zijn laars tegen een rattenlijk duwde. 'Het is een vieze en nare methode. Maar wat er met de vogels gebeurt is ook stuitend.'

Zijn vogels planten zich pas voort als ze vijf of zes jaar oud zijn. Dan kiezen ze eindelijk een soortgenoot om mee te paren en graven ze een hol hoog op de rotsen of in het woud, waar ze eieren leggen en twee maanden geduldig broeden. Als hun jongen uit het ei komen, vliegen ze naar zee om vis of inktvis voor ze te vangen. Bij terugkeer zijn hun nesten op wat bloed en veren na leeg.

Bij de vallen van Goodnature hoort een clicker die aangeeft hoe vaak de val is geactiveerd. Door de vochtige warmte in dit tropische woud en door het gretige kannibalisme van de ratten, blijft er vaak maar weinig over waaraan je kunt zien dat er een rat is gedood. Crampton heeft 425 van dit soort vallen in het bos gezet: niet genoeg om de ratten uit te roeien, maar wel om ze 'op achterstand te zetten' en de vogels een kans te geven. We zagen geen tekenen van ratten bij deze val, maar de teller had er toch één geregistreerd. Crampton schreef het op in haar veldnotities, het enige in memoriam dat deze rat ooit zal krijgen.

Iets verder was Crampton iets aan het vertellen toen ze plotseling zweeg. Ze had een vertrouwd getsjirp gehoord. We bleven roerloos staan.

Er klonk geritsel in de olopua, een Hawaïaanse olijfbom met paarse vruchten. Het was een kauaikruiper. Hij fladderde rond, gestrest door onze aanwezigheid in zijn territorium. Crampton tuurde strak door haar verrekijker en probeerde de kleuren van de plastic ringen rond het pootje te zien, om de waarneming in haar onderzoekslogboek te kunnen noteren. De kauaikruiper bewoog zo snel dat het haar moeite kostte. ‘Ik denk dat het wit op zilver is,’ zei ze. Ik schreef het op in mijn notitieboek. ‘Hij is nog jong,’ voegde Crampton eraan toe. ‘Als je telkens jonge vogels in een territorium ziet, zijn de ouders aan het vertrekken... of aan het doodgaan.’

Op dat moment wist ik dat ik iets bijzonders kreeg te zien. Een individu van een zeer zeldzame soort, die over tien jaar misschien niet meer bestond, fladderde om ons heen. Ik zocht in mijzelf naar het Grote Gevoel, maar merkte dat dit geforceerd was. De kauaikruiper was charmant, maar als kleine grijsachtige zangvogel zag hij eruit en klonk hij net als de soorten die ik dagelijks bij mijn vogelvoederhuisje in Oregon zie. Maar toen zag ik hoe Crampton naar de vogel keek; ze trilde over haar hele lichaam van de spanning. Toen klopte mijn hart ook in mijn keel.

Veel mensen die zichzelf omschrijven als milieubeschermer zijn ook dierenliefhebber en ik heb mezelf altijd beschouwd als lid van beide clubs. Ik heb het belang van milieubescherming overgenomen van de cultuur waarin ik ben opgegroeid: een natuurminnende, progressieve kring van familie en vrienden in Seattle. In de zomer ging ik naar het Audubon Day Camp en leerde ik een douglasspar te onderscheiden van een rode ceder. Ik ging uit kamperen met ons gezin en maakte toen ik ongeveer tien jaar oud was zelfs trektochten door het Cascadegebergte. Ik schreef gedichten over de natuur. Ik vond het vanzelfsprekend dat de wildernis bescherming verdiende, dat uitsterving een tragedie is, dat biodiversiteit belangrijk is.

Mijn persoonlijke ervaring met individuele dieren was niet erg groot. Mijn moeder was niet het type voor huisdieren, al maakte ze een uitzondering toen onze plaatselijke boekwinkel een schildpadpoesje weggaf. Harriet was misschien nog minder een mensenliefhebber dan mijn moeder een kattenliefhebber was. Een van haar favoriete bezigheden was zich verstoppen tussen de treden van onze trap, zodat ze onzichtbaar bleef

voor iedereen die de trap afdaalde. Zodra je je voet op haar tree neerzette, haalde ze met haar klauwen uit naar je enkels. Toen mijn ouders gingen scheiden, was een van de eisen van mijn moeder dat mijn vader de poes zou nemen. Wat hij deed, en de poes leidde nog een lang, druk bestaan, waar mijn vader zelf maar weinig van merkte.

Los van Harriet haalde ik mijn eerste ideeën over dieren vooral uit boeken, natuurdocumentaires en de dierentuin. Mijn oma nam mijn broers en mij vaak mee naar de Woodland Park Zoo in Seattle, ruim een kilometer van ons huis. In onze achtertuin konden we zelfs het roepen van de siamangs horen, grote en luidruchtige gibbons uit Zuidoost-Azië. De Woodland Park Zoo liep voorop in het tonen van dieren in een ‘natuurlijke’ habitat en het positioneren van dierentuinen als voorvechters van natuurbescherming. Hoewel ik het vermoedelijk niet had kunnen uitleggen, was ik er als kind van overtuigd dat de dierentuin er was om wilde dieren te beschermen.

De dierentuin leerde me vooral dieren als voorbeelden van hun specifieke soort te zien, en ze meer te waarderen als ze tot een zeldzame soort behoorden. Tijdens een schoolreisje ‘achter de schermen’ werd ik zelfs gekrabd door een sneeuwluipaard. Mijn klasgenoten waren jaloers en ik kreeg er een rare kick van dat een *bedreigde diersoort* mij had aangeraakt. Het voelde heel anders dan de onaangename verrassing van Harriets klauwen als je met een wasmand de trap af liep.

Nadat ik in 2001 mijn doctoraal Engels haalde aan de University of Texas in Austin, keerde ik terug naar Seattle en kreeg een baan als secretaresse aan de botanische faculteit van de University of Washington. Tijdens mijn korte verblijf daar werden botanie en zoölogie samengevoegd tot de faculteit biologie. Ik kan me nog goed de terughoudendheid herinneren van de botanisten die doorgaans, eerlijk gezegd, rustiger, minder agressief en aardiger waren dan de zoölogen. Ze stonden niet te juichen dat ze maatjes moesten worden met de sterke persoonlijkheden die roofdieren en andere charismatische beesten bestudeerden. Ons kantoor verhuisde naar een ander gebouw aan de overkant van de straat en ik werd misselijk van de geur van het voedsel dat ze aan de fruitvliegen gaven. Ik merkte dat ik me met de botanisten identificeerde.

Ik stopte met die baan voor een opleiding academisch schrijven en in 2005 ging ik aan de slag als verslaggever voor het tijdschrift *Nature* in Washington D.C., met ecologie en natuurbescherming als specialisme. Ik schreef veel verhalen over dieren, deels omdat de lezers daarvan hielden, maar ik probeerde mijn chefs er altijd van te overtuigen meer aandacht aan plantkunde te besteden. Ik vereenzelvigde me nog steeds met de botanisten.

De meeste ecosystemen bevatten echter zowel dieren als planten en je kunt het een niet volledig begrijpen zonder het ander. In mijn vijftienjarige loopbaan als milieuwetenschapper heb ik het geluk gehad van dichtbij kennis te kunnen maken met wombats en wolven, Europese bizons en brulapen, bultrugwalvissen en Galapagosschildpadden, walaby's en de zuidereilandtakahe. Jarenlang heb ik achteloos op het standpunt gestaan dat natuurbeschermers, die zich inspannen om dieren te redden, de beste mensenvrienden zijn die wilde dieren kunnen hebben. Tenslotte proberen zij te voorkomen dat dieren uitsterven en ze beschermen hun habitats.

In de beginjaren van mijn loopbaan stelde ik vragen bij veel aannames over 'natuur' en 'wildernis' die toen gangbaar waren in de natuurbescherming. Waren ingevoerde soorten altijd slecht? Bestond er nog wel echte 'wildernis'? Betekende dat concept wel iets in een wereld waar inheemse volken duizenden jaren voordat de Europese kolonisten arriveerden vorm gaven aan ecosystemen? Deze vragen zouden leiden tot het schrijven van mijn eerste boek, *Rambunctious Garden: Saving Nature in a Post-Wild World*. Kort gezegd trok ik daarin de conclusie dat natuurbescherming zich moet concentreren op het beschermen van het vermogen van ecosystemen zich aan te passen en te veranderen in een veranderende wereld, in plaats van te proberen alle verandering tegen te houden of terug te draaien.

In de afgelopen jaren ben ik steeds vaker gaan schrijven over specifieke gevallen, waarbij de belangen van individuele dieren lijken te botsen met het beoogde behoud van biodiversiteit. Om soorten te redden doden natuurbeschermers een verrassende hoeveelheid afzonderlijke dieren. En ze behandelen dieren heel verschillend naar gelang ze veelvoorkomend

of zeldzaam zijn, ‘invasief’ of inheems, gedomesticeerd, ‘verwilderd’ of ‘wild’.

Pas toen ik in 2013 naar Oregon verhuisde, begon ik echt te onderzoeken hoe natuurbescherming al dan niet de levens van individuele dieren beter maakt. Mijn echtgenoot kreeg een baan als filosofiedocent aan Oregon Tech, een kleine technische hogeschool in Klamath Falls, een voormalige houtindustriestad met zo’n twintigduizend inwoners, verstopt in de coniferenbossen tussen het Cascadegebirge en het enorme en droge Great Basin.

Nadat we verhuisd waren ging ik in mijn nieuwe woonomgeving op zoek naar onderwerpen om over te schrijven. Een onderwerp dat bijna elke week in de plaatselijke krant stond, was de terugkeer van wilde wolven naar het gebied, twee generaties nadat ze met een massale vergiftigingscampagne bewust waren uitgeroeid in een groot deel van de Verenigde Staten. Er leefden toen hooguit zestig wolven in de staat.⁷ Ze werden (en worden) vaak weggejaagd van het vee en soms doodgeschoten door overheidsbeambten als ze te veel trek krijgen in schapen of koeien. Sommige dieren zijn door stropers gedood. Milieubeschermers willen dat ze met rust worden gelaten zodat ze zich kunnen voortplanten en zijn blij dat de dieren terug zijn in Oregon. ‘Voor velen zijn wolven hét symbool van vrijheid, wildernis en het Amerikaanse westen,’ schreef de natuurbeschermingsgroep Oregon Wild.⁸

Kort voordat ikzelf naar Klamath County verhuisde, verscheen daar ook de beroemdste wolf van Oregon, een knappe, langbenige grijze wolf die door overheidsbiologen met OR7 wordt aangeduid en door plaatselijke natuurbeschermers ‘Journey’ wordt genoemd. In 2011 werd OR7 door die biologen gevolgd toen hij vanuit het uiterste noordoosten van de staat helemaal naar de grens met Californië liep en daarmee de eerste wilde wolf was in bijna een eeuw tijd die in de Golden State opdook. In totaal legde dit jonge mannetje ruim vijftienhonderd kilometer af.⁹ In 2013 stak hij weer de grens met Oregon over, het jaar daarop vond hij een wijfje en samen kregen ze een stel jongen die de *Rogue Pack* werden genoemd, in een leefgebied dat de districten Jackson en Klamath overlapt.

OR7 was het gesprek van de dag, iedereen had het over hem op feestjes en in de supermarkt. Een nieuwe vriendin *bezwoer* dat hij door haar tuin langs het meer had gelopen. De meeste boeren waren niet zo blij met zijn aanwezigheid, vooral toen de Rogue Pack jonge stieren begon te doden in een met espen bezaaide vallei iets ten zuiden van Crater Lake. Veel van de burens die ik sprak waren echter door de wolven gefascineerd en hadden er zelfs een soort ontzag voor. Vrienden die in deze streek werkten voor federale en provinciale instellingen voor natuurbeheer waren ronduit opgetogen. Klamath County voelde opeens een stuk wilder.

Maar hoe wild was OR7 eigenlijk? Dankzij zijn halsband met GPS-tracker wist de staat Oregon te allen tijde precies waar hij was. Staatsbiologen hadden monsters van zijn DNA en konden zijn voorouders traceren. Hij had zowel een naam als een bijnaam. Hij had zelfs een eigen Twitter-account dat werd bijgehouden door een paar van zijn fans. Als het Oregon Department of Fish and Wildlife had gewild, zouden ze hem makkelijk hebben kunnen doden, dat wil zeggen voordat zijn halsband stilviel en hij weigerde in een van de vallen te lopen die biologen hadden gezet om de tracker te kunnen vervangen.¹⁰

Ik begon me af te vragen of dieren die zo intens worden gemonitord en beheerd wel echt *wild* zijn. Was alles behalve huisdieren of vee dan ‘wild’? Hoe zat het met dieren die geen huisdieren of vee waren maar wel door mensen werden beheerd of gereguleerd? De herintroductie van wolven in een wereld waar aan het eind van deze eeuw negen miljard mensen zullen wonen, houdt in dat de wolven zo moeten worden beheerd dat conflicten met mensen tot een minimum worden beperkt. Maar het is moeilijk vol te houden dat het beheer door de mens de wildheid niet reduceert. Want wat is wildheid anders dan de afwezigheid van menselijke bemoeienis?

In de Noorse mythologie bestaat een verhaal over een bovennatuurlijke wolf die Fenrir heet. Hij is de zoon van de god Loki en aanvankelijk woont hij bij de goden. Maar hij wordt zorgwekkend groot en sterk en dus binden ze hem vast. Als hij zich weet te bevrijden van meerdere zware kettingen, bedwingen de goden hem door hem vast te binden met het magische koord Gleipnir, vervaardigd uit een aantal paradoxale elemen-

ten, zoals de adem van een vis, de baard van een vrouw, het geluid van een lopende kat. Deze droomachtige en onmogelijke gedachten doen mij denken aan de ongrijpbare wetten, regels en politieke grenzen die bepalen waar de wolven vandaag de dag leven. Ik heb me altijd afgevraagd waarom de goden de dreigende Fenrir niet gewoon hebben gedood, waarom ze de voorkeur gaven aan een vastgebonden wolf boven een dode wolf. Omdat we nu GPS-trackers, verdovingspijlen en een 'wolvenplan' als ons koord gebruiken, lijken we dezelfde keuze te hebben gemaakt.

Hoe meer ik schreef over de herinstructie van de wolf, hoe ongemakkelijker ik me begon te voelen. Door de wolven terug te brengen zal de dynamiek in bepaalde ecosystemen vast zijn veranderd en veel mensen werden er blij van, maar hoe blij waren de wolven zelf? Omdat we ze willen laten leven tussen menselijke nederzettingen en op hetzelfde grondgebied als vrij grazend vee, moesten we ze continu volgen en hun gedrag bijsturen. Sommige wolven zijn wel vijf keer gevangen. En toen ze niet aan onze regels gehoorzaamden, hebben we ze gedood.

Volgens Mark Hebblewhite, een wolvenonderzoeker aan de University of Montana, zijn de meest voorkomende doodsoorzaken voor wolven in grote delen van de Verenigde Staten en Canada het zetten van vallen, jacht, stroperij, auto-ongelukken en ruiming door wildbeheerders. In zijn onderzoek naar 22 grijze wolven met een halsbandtracker die stierven tussen 1987 en 2018 in en rond Banff National Park, bleek 90 procent van de sterfgevallen door mensen veroorzaakt te zijn.¹¹ In maar twee gevallen was er een 'natuurlijke' oorzaak: een lawine en een val van een rots en daarnaast nog één onbekende oorzaak.

In Oregon, waar ik woon, zijn er in totaal nog geen tweehonderd wolven. In 2019 zijn er minstens zeven gestorven.¹² Een ouder vrouwtje stierf aan een bacteriële infectie, vijf zijn er door auto's geraakt, en eentje is legaal door een boer doodgeschoten omdat zijn herdershond werd aangevallen. Ik ken maar één plek in de Verenigde Staten waar een 'natuurlijke' dood voor wolven de norm is: Yellowstone National Park. Gegevens over 155 gestorven wolven met een tracker tussen 1998 en 2010 tonen aan dat 37 procent was gedood door andere wolven. Nog eens 27 procent overleed aan 'onbekende natuurlijke oorzaken'.¹³ Als de meeste wolven buiten

de nationale parken jong sterven door menselijk handelen, denk ik dat je je terecht mag afvragen of het toelaten van wolven in het westen voor individuele wolven wel het offer waard is.

Waarom verschillen de regels voor de omgang met wilde dieren zo sterk met hoe we onze huisdieren en vee behandelen? Die vraag gaat verder dan wolven alleen. Zelfs in zorgvuldig beheerde reservaten verhongerden wilde dieren zoals herten vaak of worden ze opgegeten door roofdieren die wij liefdevol herintroduceren om ecosystemen in hun oude staat terug te brengen. Iedere dag sterven wilde dieren op een verschrikkelijke manier, die we dierenmishandeling zouden noemen als het onze honden of paarden betrof.

Als natuurbeschermer heb ik lange tijd het leed van individuele dieren in 'het wild' kunnen accepteren. Maar nu mensen 'het wild' steeds vaker actief beheren, wordt het uitgangspunt dat we geen morele verplichtingen jegens de dieren hebben steeds moeilijker vol te houden. Wanneer we wolven herintroduceren en controle willen hebben over hun populaties en verblijfplaatsen, lijkt me dat we ook verantwoordelijk zijn voor hun welzijn en misschien zelfs voor dat van de herten waarop ze jagen. Maar als dat waar is, hoe zit het dan met dieren waarvan we de levens onbedoeld beïnvloeden door klimaatverandering, landontwikkeling en het verplaatsen van soorten? Vallen zij ook onder onze verantwoordelijkheid? Die gedachte veroorzaakte bij mij een soort intellectuele duizeligheid. Zou de mens een morele verplichting hebben tegenover ontelbare miljoenen dieren op aarde, tegenover elke mus en eekhoorn en stadsrat en elk witstaarthert? Dat werd me te veel.

Ik begon me te verdiepen in de enorme berg ideeën en geschriften over de ethische verplichtingen van de mens tegenover andere dieren, maar ontdekte dat veel daarvan zich beperkte tot huisdieren en boerderijdieren. Het merendeel van het kleinere aantal boeken over onze relatie met wilde dieren gaat ervan uit dat zij volkomen onafhankelijk van de mens zijn met hun leven ergens 'daarbuiten', en niet worden beïnvloed door de menselijke beschaving. Onze ethische verplichting jegens wilde dieren wordt vaak simpel geformuleerd: we moeten ze gewoon met rust laten en hun habitat beschermen.